

Dag 2 zorgverleners dienst gezinszorg H.Hart

19 maart 2025

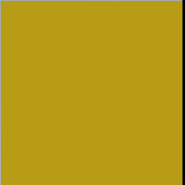

expertisecentrum
dementie
Vlaanderen

Inhoud dag 2

- Starter
- Communicatie met mensen met dementie
- Omgaan met onbegrepen gedrag

Communicatie met mensen met dementie

19 maart 2025

expertisecentrum
dementie
Vlaanderen

Beeldvorming

Normalisatie

Autonomie in
geborgenheid

Afgestemde zorg
voor de persoon
met dementie

Mantelzorgers
en naasten

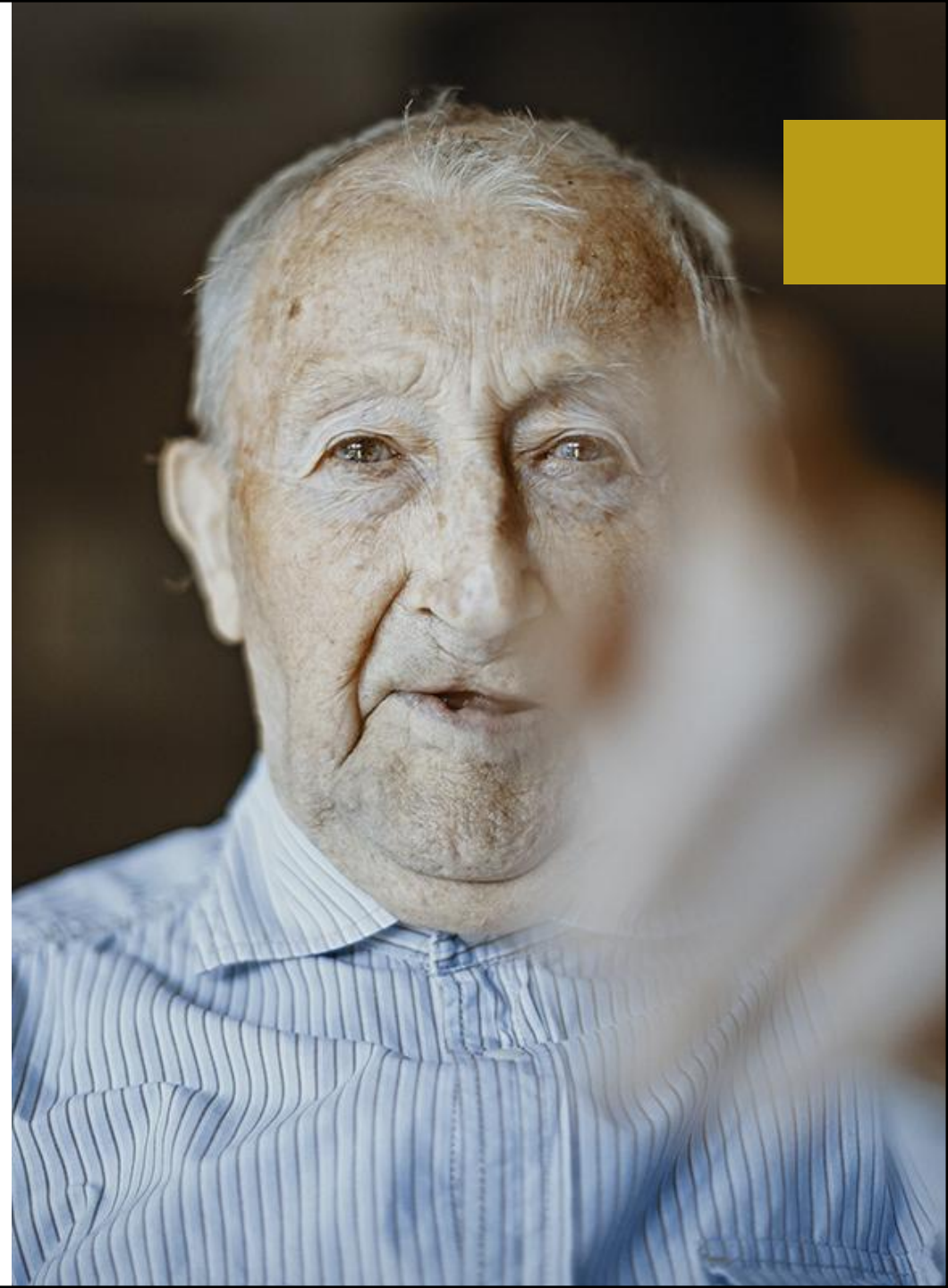
De professionele
zorgverlener en
vrijwilliger

DE ZORGRELATIE

KERNWAARDEN

Inhoud

- Communicatie
- Contactritueel en zoekend reageren
- Belevingsgericht gesprek bij probleemsituaties

Communicatie

- **Filmfragmenten**
- Wegwaaiende gedachten

Reflectie

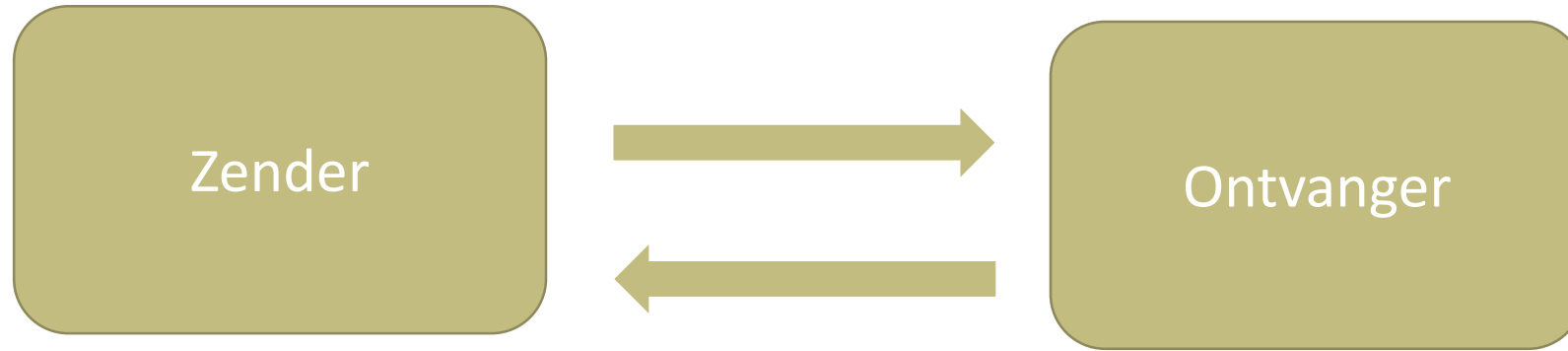

Hoe beleeft Han zijn dementie?

Hoe verloopt de communicatie?

Hoe stelt Peter Jan Rens zich op?

Hoe communiceren wij?

Hoe communiceer je met een persoon met dementie?

Wat vind je belangrijk?

Mentimeter: 6485 3798

Communicatie

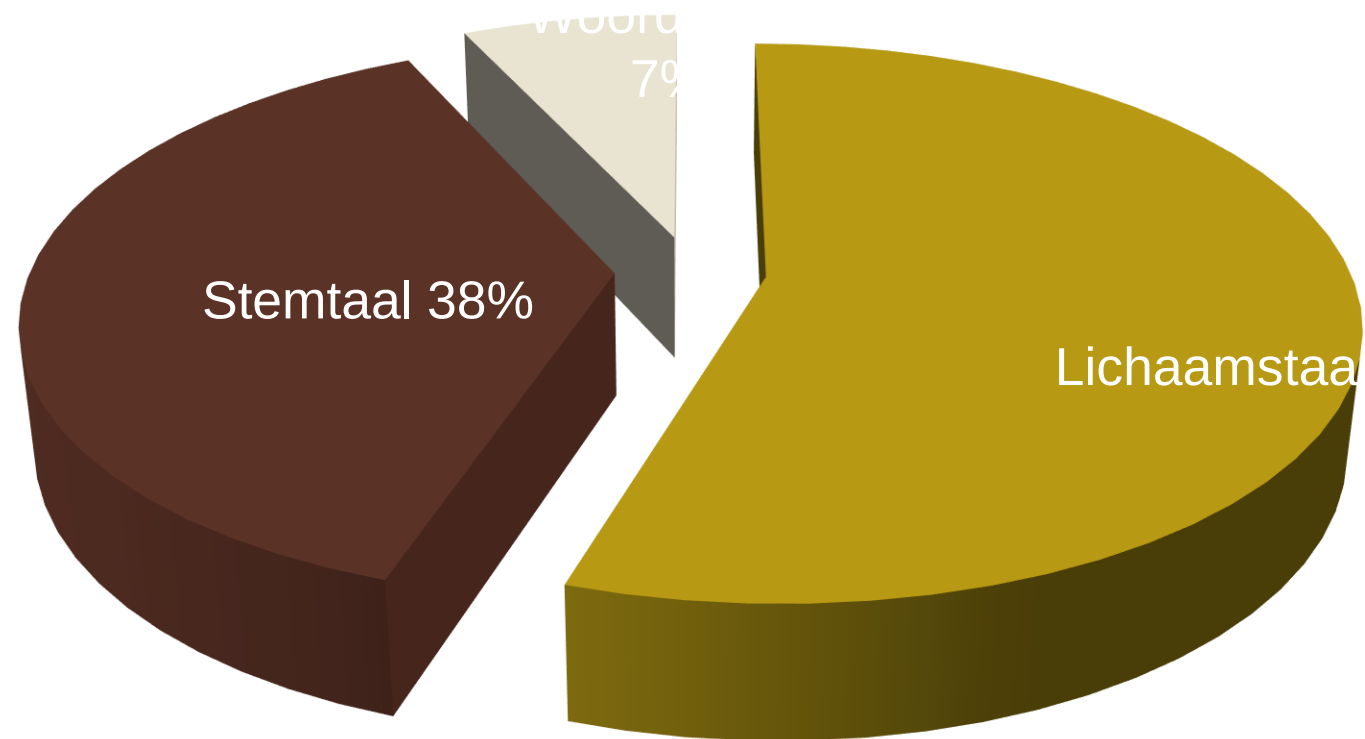

Theorie van Mehrabian: 3 belangrijke elementen om tot zinvolle communicatie te komen:

- Verbale communicatie: woorden
- Non-verbale communicatie
 - Lichaamstaal
 - Intonatie (stem)

Opdracht: Mentimeter: 6485 3798– Hoe zwaar wegen bovenstaande elementen door in onze communicatie? Hoeveel % van de communicatie is ...

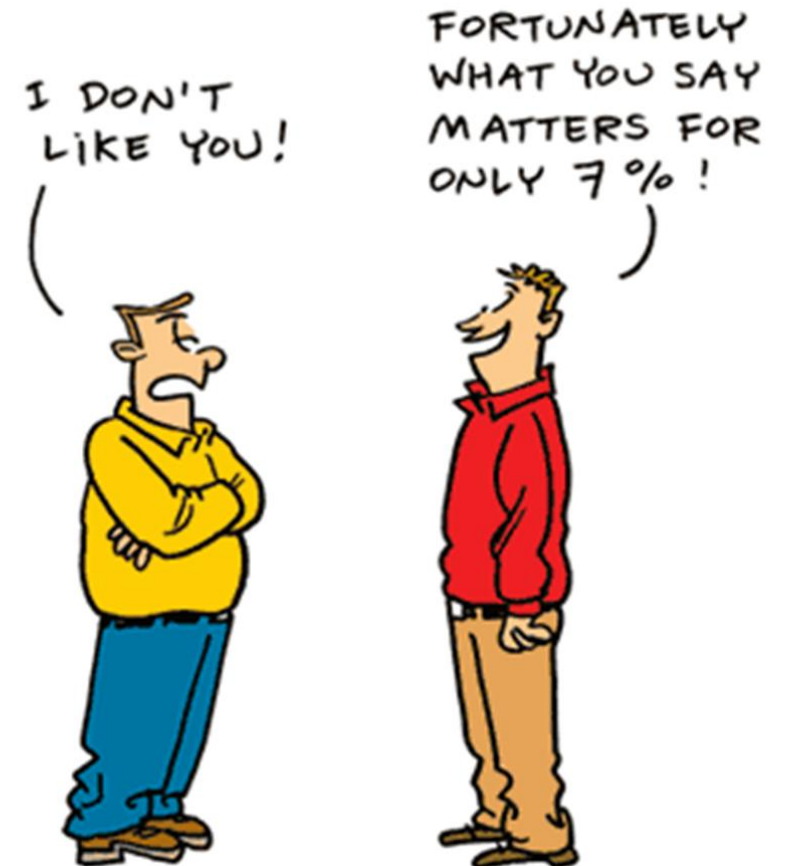

Communicatie

Congruentie

Oefening:

Zoek een voorbeeld waarbij woorden niet congruent zijn met de houding en toon.

Communicatie

1^e Axioma van Watzlawick

“Je kan niet niet communiceren”

- Alles wat je doet, ook ‘niets’ doen, heeft een invloed
- Ieder gedrag is een vorm van communicatie

Verbale versus non-verbale communicatie

- Verbale communicatie
 - = woorden en zinnen die je gebruik

- Non-verbale communicatie
 - Vocale communicatie
 - = kenmerken van je stem als je spreekt
 - Visuele communicatie
 - = al het andere dat de ontvanger waarneemt

Rollenspiel

Reflectie

Hoe heb je deze gesprekken ervaren?

Wat vond je het leukst om te doen: vertellen of “afwezig” zijn?

Wat ervaaarde je als verteller?

Wat herken je hiervan in het dagelijkse leven?

Wat doe je zelf wel eens?

Wat ervaar je soms in contact met anderen?

Verbale communicatie

Eerst actief luisteren ...

Luisteren op verschillende manieren:

- Ongeïnteresseerd
 - Goed nieuws show
 - 'Dat heb ik ook al meegemaakt'
 - Echt actief luisteren: ah, oh, mmm, echt, en toen?, nee maar,...
-
- ✓ DOEL: Wederzijds contact verbeteren
 - ✓ Luisteraar gaat actief na of hij de boodschap van de spreker (inhoud én gevoel) echt begrepen te hebben.
 - ✓ Spreker krijgt het gevoel echt begrepen te worden zonder meteen beoordeeld te worden.

Communicatietechnieken

belevingsgericht gesprek

- Verkennende vragen stellen
- Gevoelens spiegelen
- Herhalen, samenvatten en parafraseren
- Sleutelwoorden
- Meerduidigheid
- Aanreiken van woorden, feiten of aanwijzingen
- Vragen naar uitersten en tegengestelden
- Universele wijsheid / algemene waarheden

Non verbale communicatie

- **Vocale communicatie**
= kenmerken van je stem als je spreekt
- **Visuele communicatie**
= al het andere dat de ontvanger waarneemt

Non verbale communicatie

Vocale communicatie

= kenmerken van je stem

- Snelheid van spreken
- Stemhoogte
- Geluidsniveau
- Intonatie

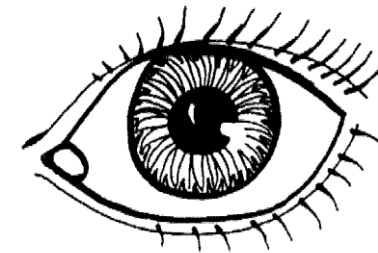

Non verbale communicatie

Visuele communicatie

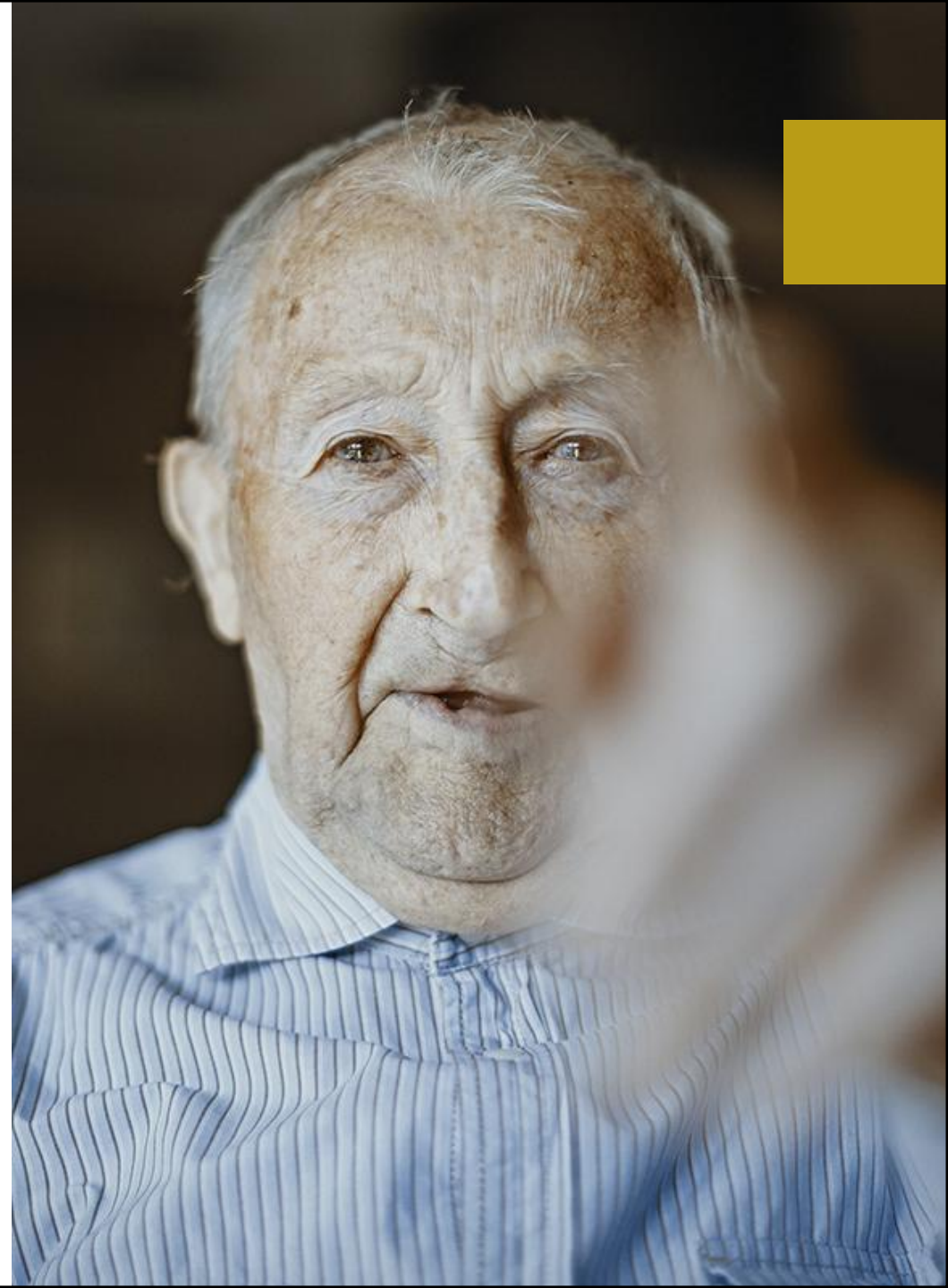
= Al het andere dat de ontvanger waarneemt

- Territorium
- Lichaamshouding
- Spiegelen (gevoelens)
- Mimiek
- Gebarentaal
- Oogcontact

Inhoud

- Communicatie
- Contactritueel en zoekend reageren
- Belevingsgericht gesprek bij probleemsituaties

Reflectie

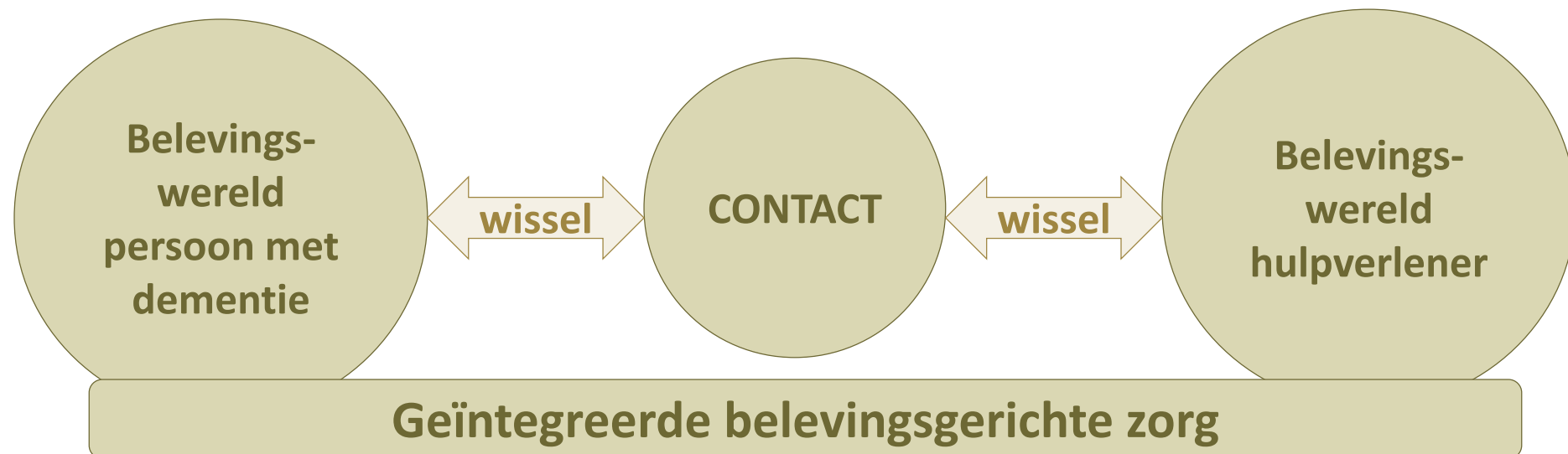
Hoe beleeft deze dame haar situatie?

Wat maakt het haar moeilijk?

Wat zou haar kunnen helpen.

Belevingsgerichte zorg

Het maieutisch zorgconcept (Cora Van der Kooij)

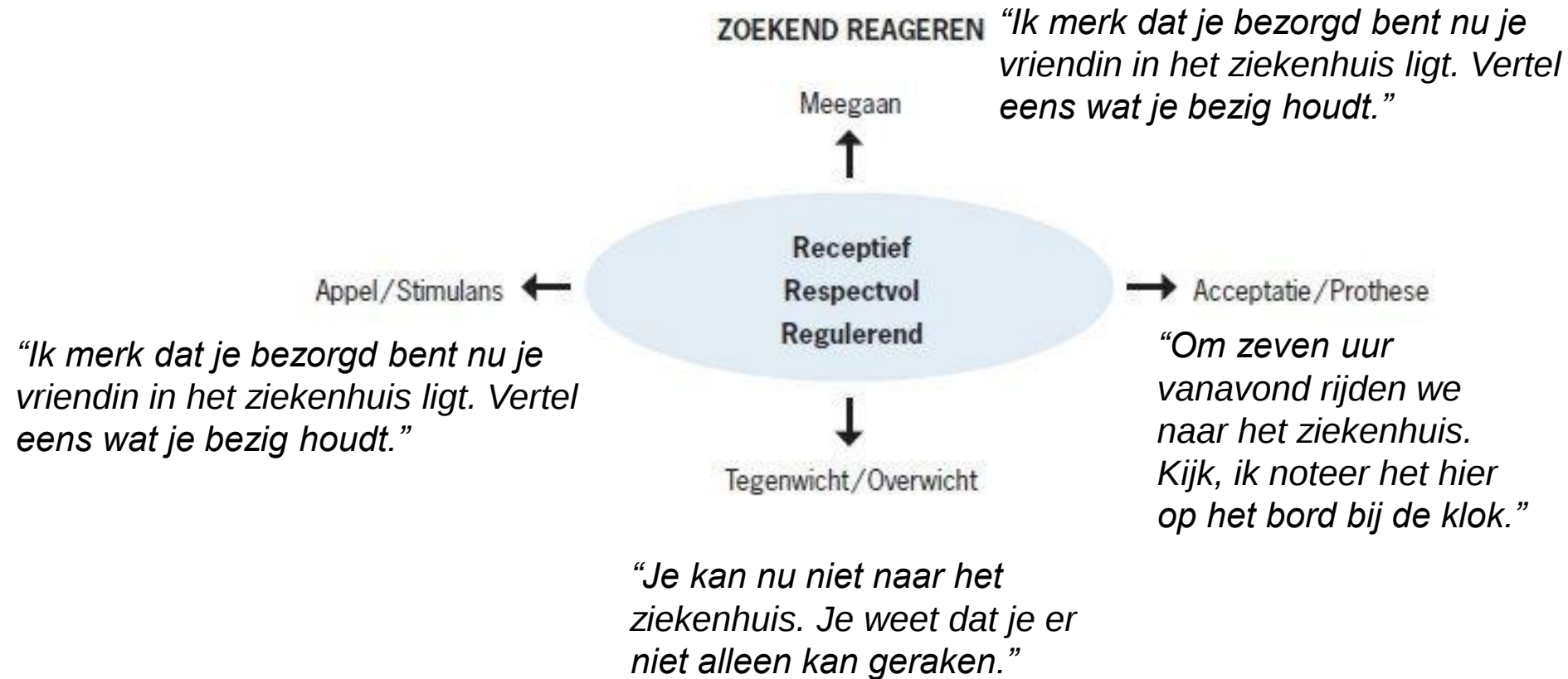

Contactritueel

5 interactieprincipes

- Initiatieven volgen
- Ontvangst bevestigen
- Instemmend benoemen
- Beurt verdelen
- Leiding geven

Zoekend reageren

Reflectie

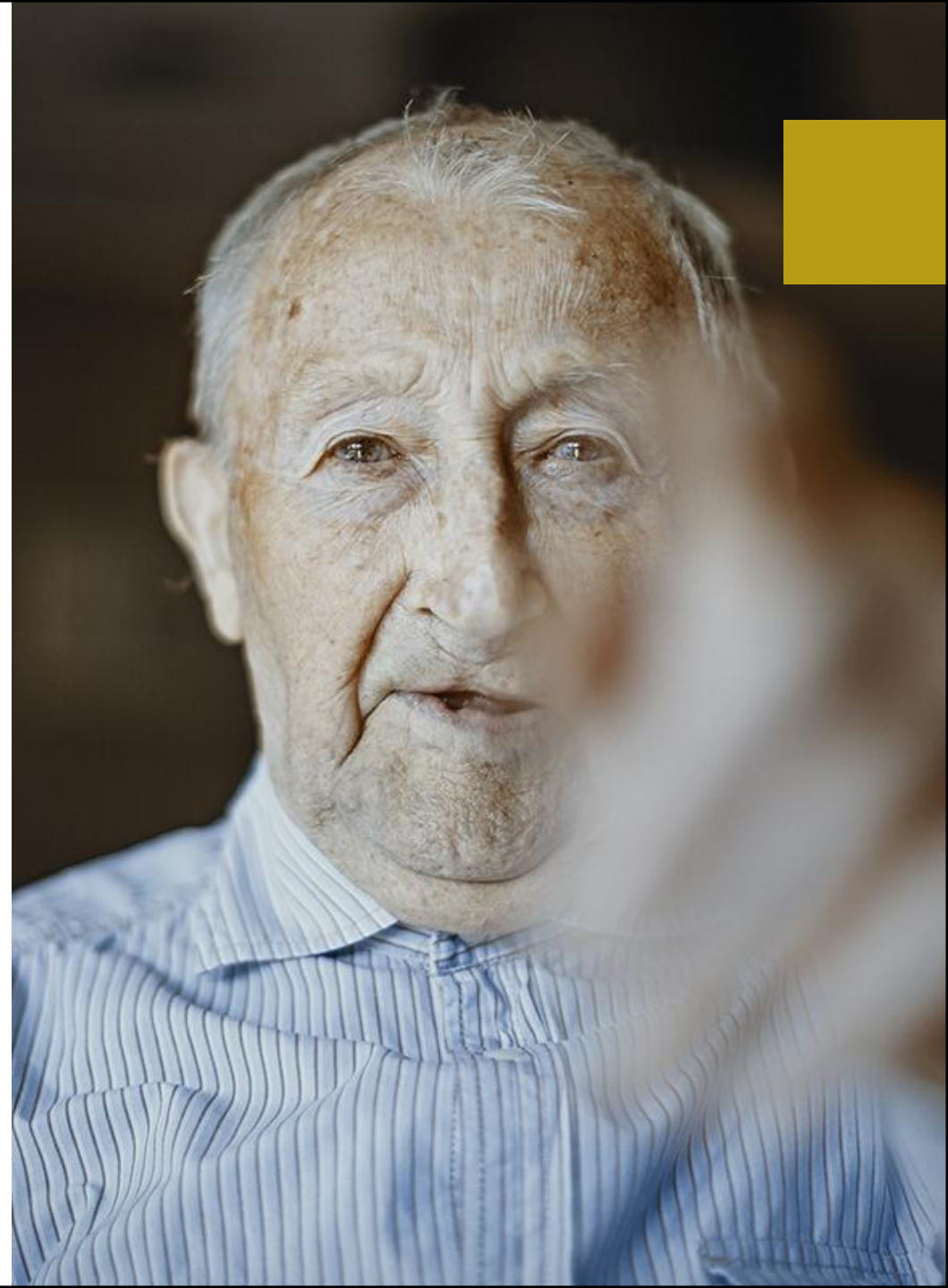
Hoe hanteer je dit contactritueel in je contact met de persoon met dementie?

Waar zie je valkuilen voor jezelf?

Waar zie je valkuilen voor je medewerkers?

Inhoud

- Communicatie
- Contactritueel en zoekend reageren
- Belevingsgericht gesprek bij probleemsituaties

Belevingsgericht gesprek bij probleemsituatie

9 stappen

Persoon met dementie

Ik heb het moeilijk

Ik vertel wat me bezig houdt

Ik voel me begrepen

Ik voel me goed

Ik kan alleen verder nu

Zorgverlener

Ik probeer te weten te komen wat er is

Ik leef met je mee

Ik probeer houvast en vertrouwen te geven

Ik neem afscheid

Omgaan met onbegrepen gedrag

19 maart 2025

expertisecentrum
dementie
Vlaanderen

Beeldvorming

Normalisatie

Autonomie in
geborgenheid

Afgestemde zorg
voor de persoon
met dementie

Mantelzorgers
en naasten

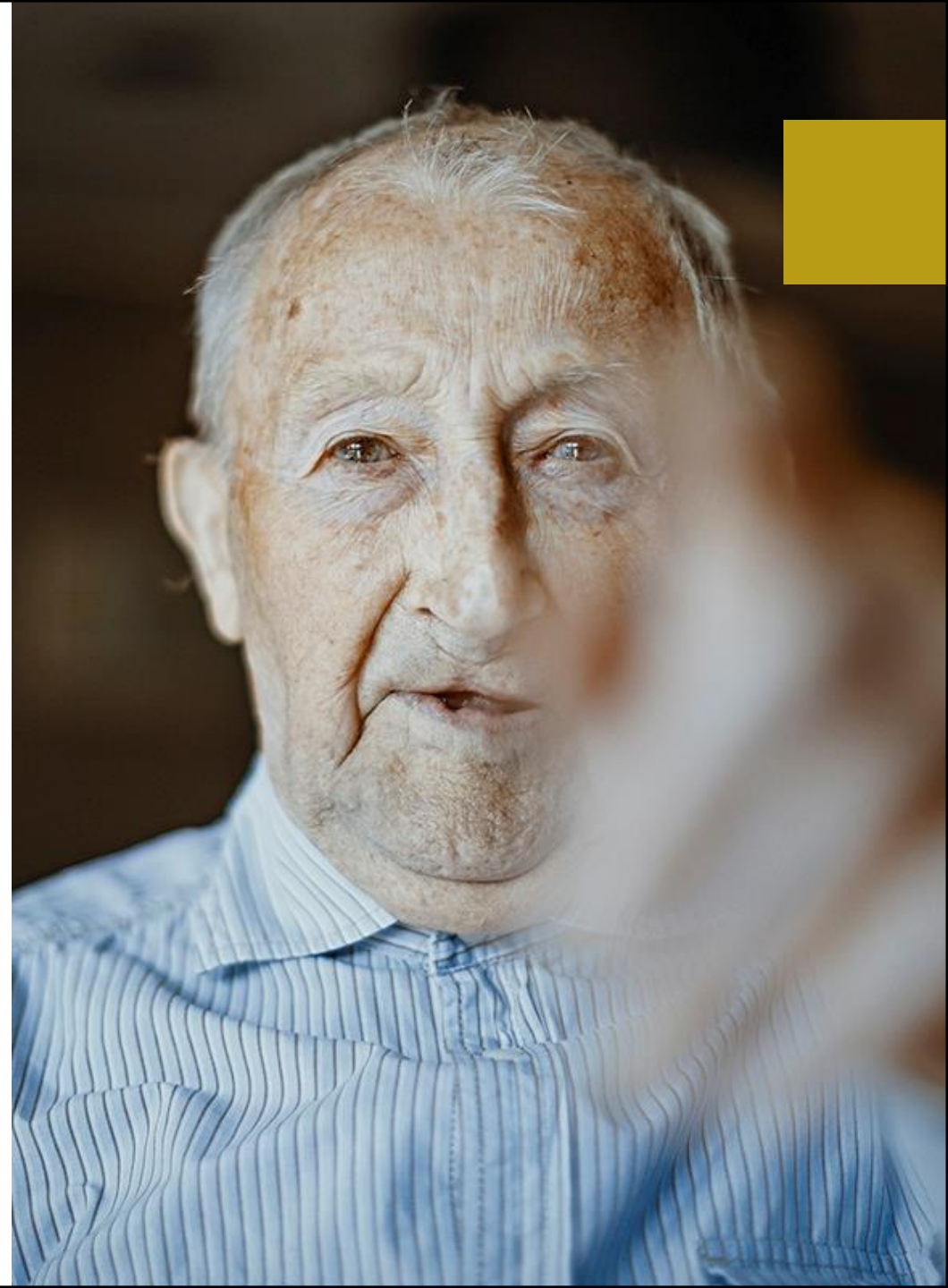
De professionele
zorgverlener en
vrijwilliger

DE ZORGRELATIE

KERNWAARDEN

Inhoud

- Uitgangspunten
- Veranderend gedrag beter begrijpen
- ABC's model
- Casussen

Uitgangspunten

Reflectie

Bedenk een oplossingsstrategie?

Welke overwegingen maak je erbij?

Uitgangspunten

- Gedrag is niet probleem op zich
- Onbegrepen door omgeving én persoon zelf
- Best haalbare gedrag voor de persoon zelf
- Niet adequaat
- Geen symptoom van dementie!

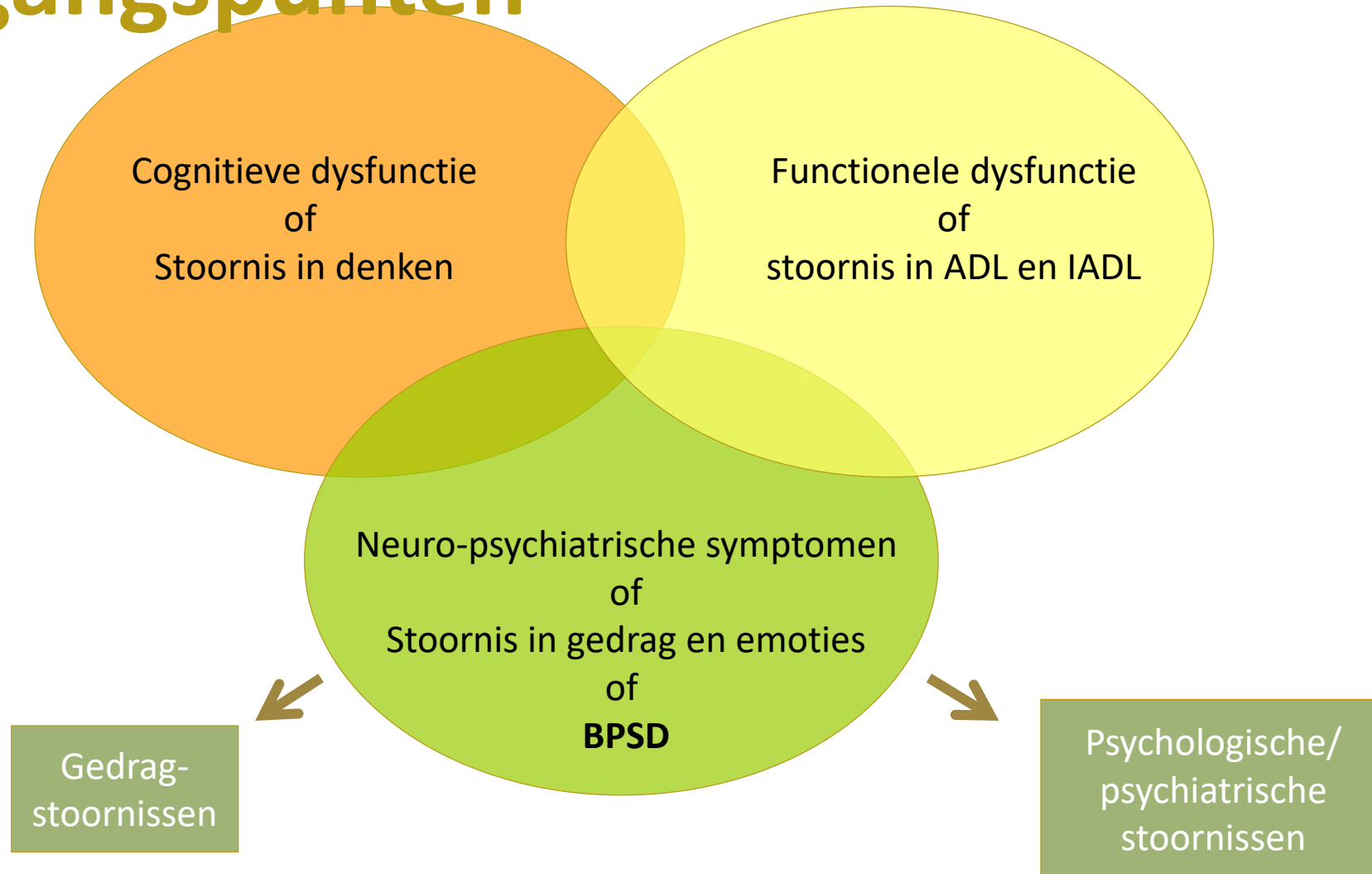

Uitgangspunten

- Zoeken naar evenwicht
- Aanpak door iedereen gedragen
- Preventieve aanpak: goede basiszorg
- Reflectie op eigen handelen

Uitgangspunten

Uitgangspunten

Gedrag wordt
Geobserveerd/gezien

De ***vele factoren*** die
meespelen in het
gedrag dat aan de top
zo duidelijk
waarneembaar is.

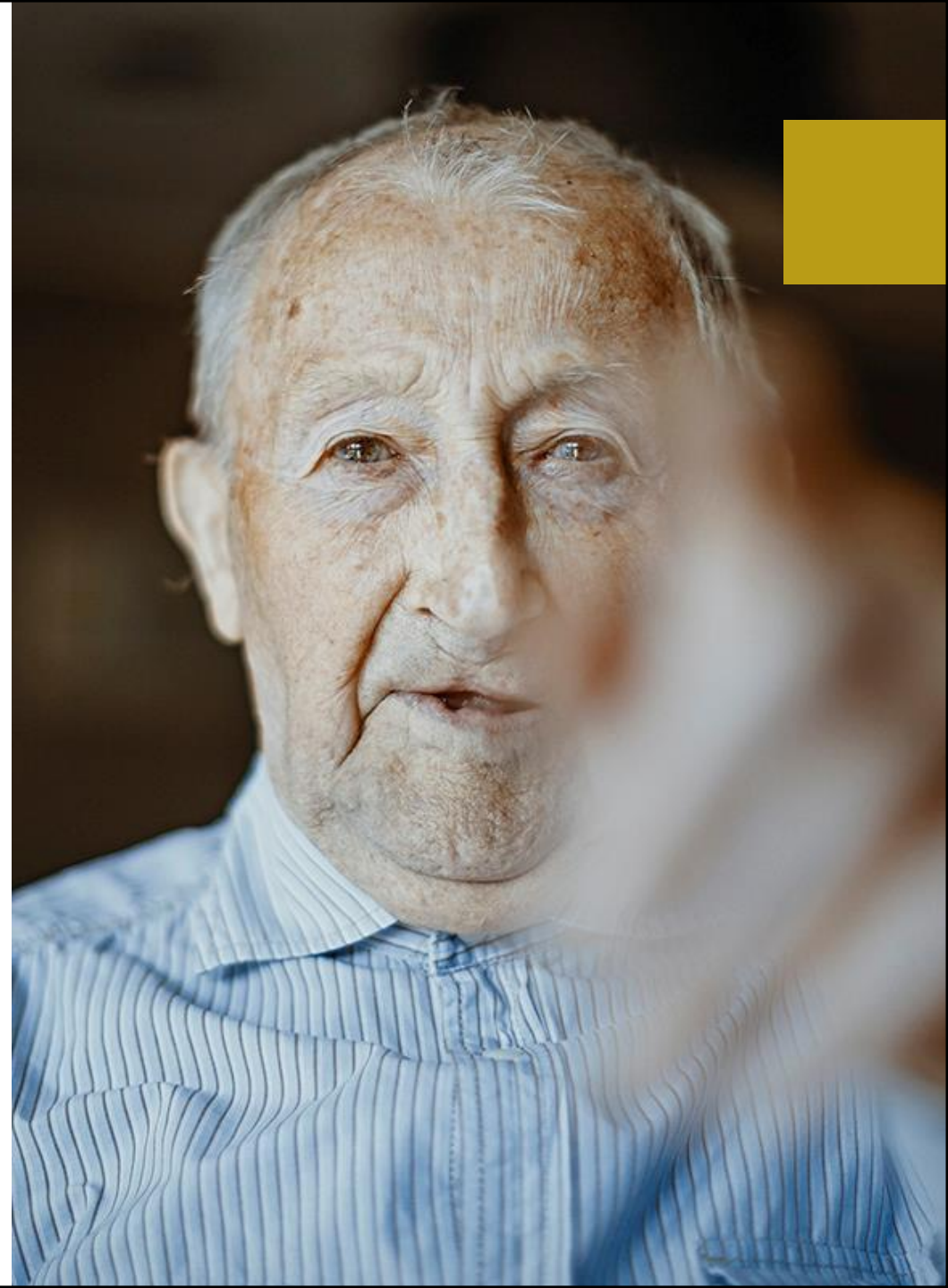
Elk gedrag heeft een oorzaak.

Elk gedrag heeft betekenis.

Inhoud

- Uitgangspunten
- Veranderend gedrag beter begrijpen
- ABC's model
- Casussen

Veranderend gedrag beter begrijpen

Uitlokkende factoren

1. Lichamelijke factoren
2. Psychische factoren
3. Persoonlijke factoren
4. Omgevingsfactoren

interne bewegers

Externe bewegers

Veranderend gedrag beter begrijpen

Uitlokkende factoren

1. Lichamelijke factoren

2. Psychische factoren

3. Persoonlijke factoren

4. Omgevingsfactoren

interne bewegers

Externe bewegers

Veranderend gedrag beter begrijpen

Uitlokkende factoren

Lichamelijke factoren

Iedere somatisch probleem kan
bij een persoon met dementie MHG uitlokken

1. Verandering in cognitieve functies
2. Infecties, al dan niet met koorts
3. Mictie en defecatie
4. Voeding en vocht
5. Hormonale afwijkingen

Veranderend gedrag beter begrijpen

Uitlokkende factoren

Lichamelijke factoren

6. Medicatie
7. Overmatig gebruik van koffie, alcohol, nicotine, drugs, of de onthouding ervan!
8. Zintuiglijke stoornissen
9. Veranderd slaappatroon
10. Andere :
bloedarmoede, allergie, maagzweer, jeuk, hartritmestoornissen, verlaagde bloeddruk, vermoeidheid, gevoeligheid voor omgevingstemperatuur ...

Veranderend gedrag beter begrijpen

Uitlokkende factoren

Lichamelijke factoren

11. PIJN !

- Vraagt extra aandacht
- Diagnoses die met pijn gepaard gaan zijn bij mensen met of zonder dementie gelijkaardig.
- Pijnbestrijding bij mensen met dementie is duidelijk minder goed.
- Pijn kan leiden tot:
 - Agitatie en agressie
 - Apathie
 - Voedselweigering

Veranderend gedrag beter begrijpen

Uitlokkende factoren

1. Lichamelijke factoren
2. **Psychische factoren**
3. Persoonlijke factoren
4. Omgevingsfactoren

interne bewegers

Externe bewegers

Veranderend gedrag beter begrijpen

Uitlokkende factoren

Psychische factoren

1. Coping stijl van de cliënt
2. Rouwverwerking
3. Ziekte-inzicht “Ik kan alles nog zelf !”
4. Aanwijzingen voor huidige of vroegere psychische stoornissen zoals:
Delier, depressie, angststoornis, paranoia, psychose, ...

Veranderend gedrag beter begrijpen

Uitlokkende factoren

1. Lichamelijke factoren
2. Psychische factoren
- 3. Persoonlijke factoren**
4. Omgevingsfactoren

interne bewegers

Externe bewegers

Veranderend gedrag beter begrijpen

Uitlokkende factoren

Persoonlijke factoren

1. Karakter, temperament,
2. Levensgeschiedenis
 - Bezigheden, beroep, levensgebeurtenissen, trauma
3. Levensstijl
 - Gewoontes, voorkeuren, interesses, verwachtingen, ...
 - Waarden en normen
 - Zingeving
 - Intimiteit, seksualiteit
4. Stemming, humeur, ...

Veranderend gedrag beter begrijpen

Uitlokkende factoren

1. Lichamelijke factoren
2. Psychische factoren
3. Persoonlijke factoren

interne bewegers

4. **Omgevingsfactoren**

Externe bewegers

Veranderend gedrag beter begrijpen

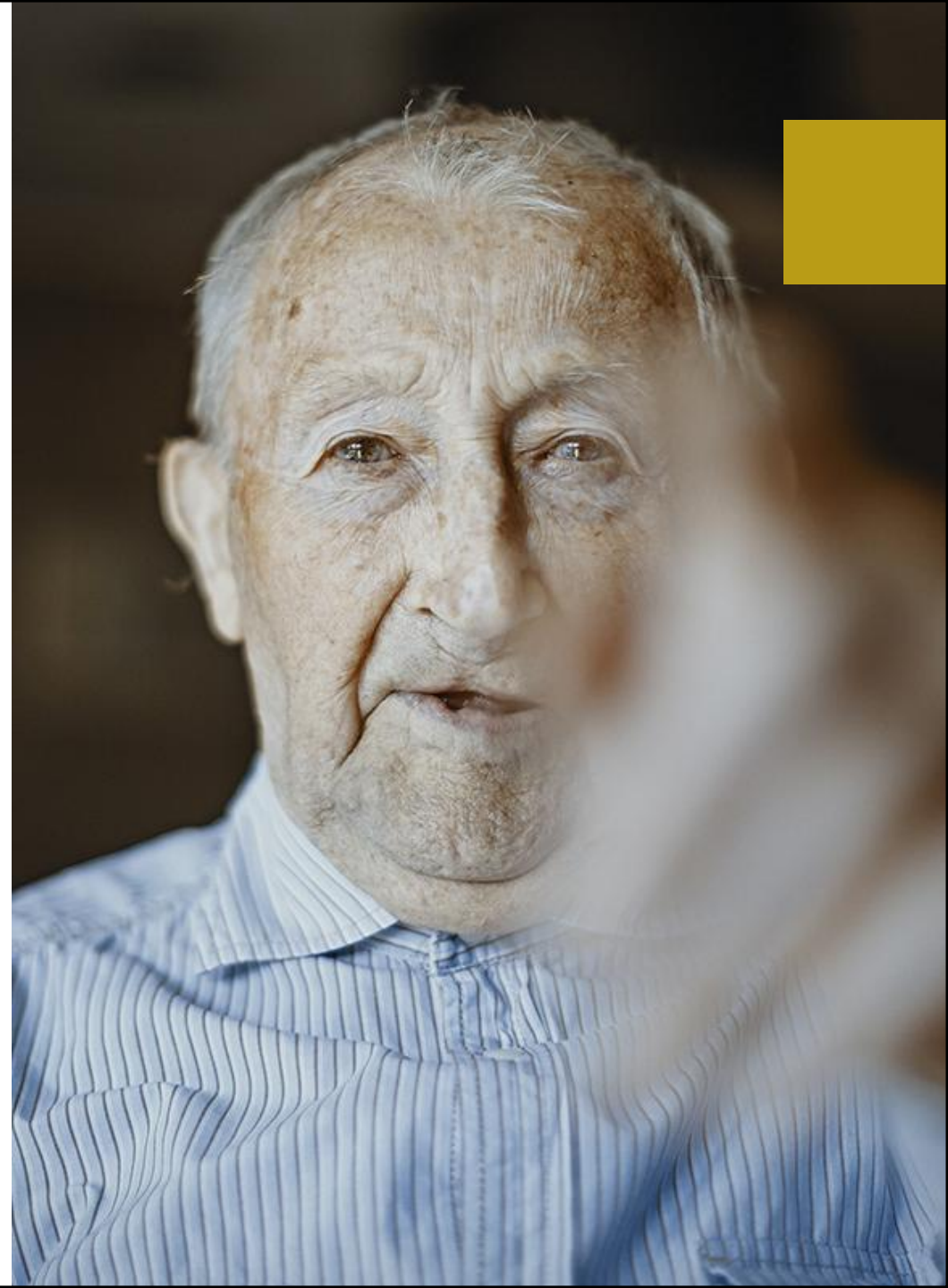
Uitlokkende factoren

Omgevingsfactoren

1. Prikkelverwerking en dementie
2. Sociale omgeving
3. Fysieke omgeving
4. Temporele omgeving

Inhoud

- Uitgangspunten
- Veranderend gedrag beter begrijpen
- ABC's model
- Casussen

ABC's model

Dwaalgedrag en vrijheidsbeperking

Actie

- Beschrijf het gedrag
- Communiceer wat je ziet naar cliënt en/of mantelzorger

Dwaalgedrag en vrijheidsbeperking

Bewegers

Wat zijn beweegredenen om de woning te verlaten?

- Het als onvertrouwd aanvoelen / niet meer herkennen van de omgeving t.g.v. geheugenverlies
- Teveel prikkels
- Te weinig prikkels (verveling)
- Lichamelijk ongemak
- Lichamelijke spanning
- Zoeken naar een vertrouwde plek
- Zoeken naar een hechtingsfiguur (al dan niet nog levend)
- Onbewust en onbedoeld steeds verder gaan

“Als het kan, dan moet het niet meer!”

Dwaalgedrag en vrijheidsbeperking

Consequenties

CONSEQUENTIES

Wat volgt er na het gedrag?
Wat zijn de reacties vanuit de omgeving?
Welke invloed hebben die reacties?
Negatief? Positief?
Andere gevolgen?
Wat doet het gedrag met jou?

C

- Welke effecten heeft het gestelde gedrag?
- Waarom maak je je zorgen?
- Wat doet dit met jou?
 - Invloed op zorgverlening?

Dwaalgedrag en vrijheidsbeperking

Samen oplossen

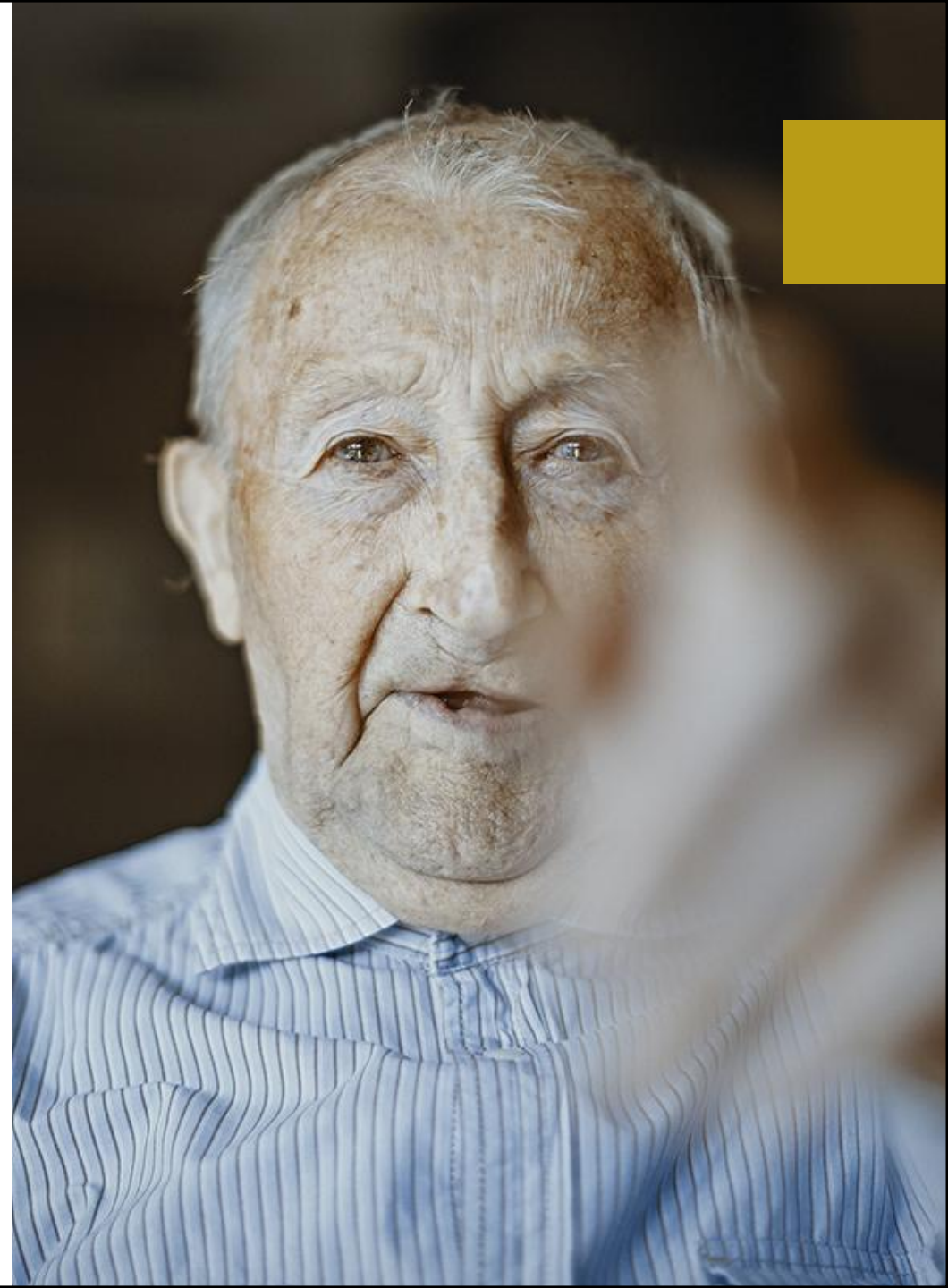
SAMEN OPLOSSEN

Wat zien we?
Welke bewegingen?
Welke consequenties?
Hoe kunnen we het gedrag veranderen?
Hoe pakken we dit [samen] aan?

- Behandeling van pijn of ongemakken
 - Wegnemen belastende prikkels (orde, geluiden, ...)
- Zinnvolle tijdsbesteding / contactmogelijkheden
 - Toevoegen zinnvolle prikkels
 - Zichtbaar spoor van tijdsbesteding
- Woningaanpassing:
 - Natuurelementen (verhoogde plantenbak, vogelkooi, zichtbaar maken van tuin)
 - Oude spullen en foto's opnieuw zichtbaar
 - Foto/video van hechtingsfiguur
 - Zichtbaar leggen van fotoboeken, printboeken, ...
 - (Her)inrichten van atelier of hobbykamer
 - Minder opvallend maken van de uitgang
 - Stimuleren toegang tot tuin
 - ...

Inhoud

- Uitgangspunten
- Veranderend gedrag beter begrijpen
- ABC's model
- Casussen

Casussen

Bevraag elke collega om gedurende 15 min.

Gebruik tekst “vragen bij analyse” als leidraad

Formuleer een hypothese omtrent de functie of betekenis van gedrag

Casussen

Korte uitwisseling

Hoe ervaarde je het coachen/ gecoacht worden?

Welke onuitgesproken overwegingen maakte je bij welke vragen?

Welke soort vragen hielpen vooruit? Welke niet?

Waarom was dit zo?

Bedankt
voor jullie aandacht

